

A CSALÁDJOGI CHARTA ÉS A GYERMEKEK JOGAINAK NEMZETKÖZI VÉDELME¹

NÉMETH Ildikó
PhD-hallgató (PPKE JÁK)

1. A családjog, a gyermekek jogai és a Családjogi Charta

Idén ünnepli 30 éves jubileumát a Család Pápai Tanácsa által kiadott Családjogi Charta. Azzal a céllal született, hogy a család alapvető jogairól összefoglalást adjon minden ember számára – legyen az katolikus vagy nem katolikus. Közreadásakor a Szentszék felhívta az államokat, nemzetközi szervezeteket, az érdekelt intézményeket és személyeket arra, hogy mozdítsák elő a Chartában foglalt jogok elismerését, tiszteletben tartását és alkalmazását.

A Családjogi Charta megszületése, 1983 óta rendkívül sok társadalmi változás következett be. A '80-as években még vitán felül állt, hogy a család egy férfi és egy nő házasságából, és az ő kapcsolatukból származó gyermekekből áll. Ezt követően azonban ugrásszerűen megnőtt a házasságok felbontásának száma és a családok jelentősen átalakultak. Mára szinte mindennaposak az ún. patchwork-családok, ahol a gyermekek vegyesen, az egyik és a másik szülő korábbi kapcsolatából is származnak. Ráadásul a '90-es években a házasság polgári jogi értelemben vett fogalma is jelentősen megváltozott. Mára több európai országban az azonos nemű párok nemcsak bejegyzett élettársi kapcsolatot létesíthetnek, hanem házasságot is köthetnek.²

Egy eleme a családnak azonban változatlan maradt ez pedig a *gyermek*, a (18 év alatti) kiskorú. Eltérés az egyes államokban legfeljebb a korhatár meghatározásában van.

Emellett ugyanakkor megjegyzendő, hogy magáról a *gyermekről alkotott kép* idő- és társadalom-függő, eltérések adódhatnak benne a fennálló etnikai, nemzeti és vallási háttértől függően. Vajon a gyermek egy kicsinyített felnőtt, akit a felnőtt

¹ A tanulmány a Pázmány Péter Katolikus Egyetem TÁMOP-4.2.1.B-11/2/KMR-2011-0002. sz. projektje (A tudományos kutatások kibontakoztatása a PPKE-n) támogatásával jelent meg.

² Bővebben ld. SZEIBERT Orsolya: Ami a házasság témájából Európát jelenleg leginkább foglalkoztatja: az azonos nemű partnerek házassága. *Családi jog*, 2013. 38–44.

jogai illetnek meg,³ vagy egy *species sui generis*, egy önálló lény? Általánosságban elmondható, hogy a gyermekről alkotott jelenlegi kép a nyugati kultúrában gyökerezik. Ennek történelmi oka ugyanis az, hogy a gazdasági jólét által biztosított háttérnek köszönhetően először itt foglalkoztak a gyermekekkel tudományos igénnyel, a világ globálissá válása következtében azonban e nyugati szakembereknek szembeesniük kellett azzal, hogy óriási különbségek adódnak az ő környezetükben és a harmadik világban élő gyermekek között, így e képen is árnyalniuk kellett.⁴

Egy adott terület politikai, vallási, társadalmi, kulturális és erkölcsi rendjével szoros kapcsolatban áll a *családjog* és a *gyermekek jogai* is. Ám e téren egy összehasonlítás, a gyermekek és a család különböző országokban megjelenő jogainak egybevetése egy folyamat, amely arra koncentrál, hogy az eltérő jogrendszerek hogyan állnak hozzá egy adott problémához, és megvizsgálja, hogy az egyes megközelítések – esetleges módosításokkal vagy anélkül – jobban működnének-e.⁵

Így jelen tanulmány keretei között az a célom, hogy összehasonlítsam a Családjogi Chartában speciálisan a gyermekek tekintetében meghatározott jogokat a Charta megjelenése óta született nemzetközi jogi eszközökben, egyezményekben szereplő gyermekjogokkal. Vizsgálni kívánom, hogy azokon a Charta hatása kimutatható-e, vagy valamilyen egyéb összefüggés felfedezhető-e.

A következő, az elmúlt 30 évben keletkezett nemzetközi jogi eszközöket vetem egybe a gyermekek jogai szempontjából:

- a Családjogi Charta (1983);
- a Gyermekek jogairól szóló egyezmény (1989),⁶
- a hágai Gyermekvédelmi egyezmény (1996),⁷
- az Európai Unió Alapjogi Chartája (2010),⁸
- a dél-ázsiai gyermekek jólétének előmozdítására irányuló regionális intézkedésekről szóló egyezmény (2002),⁹
- a Gyermekek jogairól és jólétéről szóló afrikai charta (1990).¹⁰

Mint látható, ezen eszközök jellege rendkívül különböző. Találhatunk közöttük ideológiai nyilatkozatot, nemzetközi konszenzust tükröző egyezményt, regionális deklarációt, szektorális egyezményt.

³ A '60-as években a 'The Children's Liberation Movement' csoport pl. extrém módon a gyermekeket 'fel kívánta szabadítani' azáltal, hogy számukra csupán több jogot adott, ugyanakkor nem vette figyelembe, hogy azok fejlődésben lévő emberi lények, amelyeknek ezért a képességei korlátozottak. Ez a 'laissez faire' pedagógia azóta – szerencsére – meghalottá vált. Ld. Philip E VEERMAN: *The Rights of the Child and the Changing Image of Childhood*. Dordrecht, Martinus Nijhoff Publishers, 1992. 133–152.

⁴ A gyermek fogalmával kapcsolatos további gondolatok kapcsán ld. VEERMAN i. m. 397. skk.

⁵ Elaine E. SUTHERLAND: *The Future of Child and Family Law, International Predictions*. Cambridge, Cambridge University Press, 2012. 1–3.

⁶ Convention on the Rights of the Child.

⁷ Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Cooperation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children.

⁸ Charter of Fundamental Rights of the European Union.

⁹ Convention on Regional Arrangements for the Promotion of Child Welfare in South Asia.

¹⁰ African Charter on the Rights and Welfare of the Child.

2. A Családjogi Charta (1983)

A Családjogi Chartát 1983. november 29-én tették közzé. Kidolgozására a püspöki szinódus javaslatára került sor. Arra irányul, hogy egy közösséget, a családot megillető jogokat állítsa össze. A charta, mint eszköz, jelen esetben ünnepélyes nyilatkozatot jelent. A benne felsorolt jogok megsértése esetére nem irányoz elő semmilyen szankciót, nincs olyan objektív, külső hatalom sem, mely a kikényszerítését biztosítaná. Leginkább egyfajta vitairat, ideológiai nyilatkozat, illetve önkéntes kötelezettségvállalásra történő felhívás. Híven tükrözi megalkotóinak vallási, társadalmi ideológiáját.

Kifejezetten a gyermekeket illető jogokat a 4. §-ban találhatjuk. Ennek értelmében a gyermeknek – kiszolgáltatott helyzetükre tekintettel – joguk van *különleges védelemre* (Családjogi Charta 4.§ d. pont). Továbbá minden gyermeknek a személyiségfejlődése érdekében joga van *a társadalom védelmére* – akár házasságban, akár házasságon kívül született (Családjogi Charta 4.§ e. pont). Az árvák, a szülei támogatásától megfosztott gyermekek *a társadalom különleges védelmét* élvezik. A nevelőszülői gondozásra és az örökbe adásra vonatkozóan az állam köteles megfelelő törvényeket hozni, megkönnyíteni, hogy az alkalmas családok gyermekeket vegyenek magukhoz, ugyanakkor tiszteletben kell tartani a szülők természetes jogait is (Családjogi Charta 4.§ f. pont). A fogyatékos gyermekeknek joguk van ahhoz, hogy a családi otthonban és az iskolában olyan környezetben nőjenek fel, amely *biztosítja emberi fejlődésüket* (Családjogi Charta 4.§ g. pont).

A Családjogi Charta által előírt többfajta 'védelem' kapcsán alapvetően a gyermekek fizikai, pszichikai szükségleteinek biztosítást fedezhetjük fel. Ám az egyes pontok tág megfogalmazása miatt azokba egyéb dimenziókat is bele lehet érteni. Pl. az önkifejezés jogát, a kulturális identitás jogát, az egyéni fejlődéshez való jogot.

3. A Gyermekek jogairól szóló egyezmény (1989)

A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény az ENSZ égisze alatt jött létre (továbbiakban: ENSZ Gyermejjogi Egyezmény). A világ országai közül csak három nem fogadta el: az USA, Szomália és Dél-Szudán. Az egyezmény közel 40 cikken keresztül sorolja fel a gyermekeket megillető jogokat. Főképp arra irányul, hogy az egyes gyermejjogokat meghatározza, de azok kifejtésére, végrehajtására már egyéb nemzetközi jogi eszközök hivatottak.

A Családjogi Chartát követően hat évvel született ez az egyezmény. Jelentősége meghatározó, utóbb több nemzetközi jogi eszköz is hivatkozott rá. Ez volt az egyetlen nemzetközi emberi jogi egyezmény, amely létrejöttét követően egy éven belül hatályba lépett, és történelminek nevezhető abban a tekintetben is, hogy majdnem univerzális elfogadására egy évtizeden belül sor is került.¹¹ Ha megvizsgáljuk a benne

¹¹ Ehhez képest pl. a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló ENSZ egyezmény elfogadására 1979-ben került sor, széleskörű ratifikációjára 15 évet kellett várni, majdnem világszintű elfogadása pedig 2005-re történt meg.

meghatározott gyermekjogokat, akkor azokat a Családjogi Charta által fent említett négy jog alá tudjuk sorolni:

Így a gyermek különleges védelemre való jogának (Családjogi Charta 4.§ d. pont) megfelel az ENSZ Gyermekjogi Egyezménynek az élethez való jogról szóló cikke (6. cikk); a gyermek azon joga, hogy a szüleitől ne válasszák el, velük kapcsolatot tarthasson fenn (9. cikk). Ugyancsak a kiszolgáltatottsága és ezért speciális védelemre való szüksége miatt fontos, hogy a gyermek véleményt nyilváníthasson az őt érintő dolgokról (12. cikk), hogy orvosi ellátásban részesülhessen (24. cikk), hogy joga van a legkülönbélebb kizsákmányolásokkal szembeni védelemre (32., 34., 35. és 36. cikk).

A gyermekeknek a társadalom általi védelmére vonatkozó jogának (Családjogi Charta 4.§ e. pont) kibontásaként tekinthető, hogy a hatóságok döntéseikben a gyermekek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe (3. cikk), továbbá, hogy a gyermekeknek joga van a szociális biztonságra, a társadalombiztosítás juttatásaihoz való hozzáférésre (26. cikk), a megfelelő életszínvonalhoz (27. cikk).

Az árváknak a társadalomtól eredő különleges védelmére való joga (Családjogi Charta 4.§ f. pont) kapcsán az ENSZ Gyermekjogi Egyezményéből megemlíthetjük azon jogot, miszerint a családi környezetétől megfosztott gyermek jogosult a társadalom különleges védelmére (20. cikk), illetve hogy az ilyen gyermek részére biztosítani kell az örökbefogadást (21. cikk).

A fogyatékos gyermekek emberi fejlődéshez való joga kapcsán (Családjogi Charta 4.§ g. pont) az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény a fogyatékos gyermekek különleges gondozáshoz való jogát nevesíti, valamint hogy segítséget kell biztosítani az ilyen gyermekeknek és eltartójának (23. cikk).

Kezdetben az Egyezmény tervezete a nyugati normák által meghatározott elveket tükrözte, később azonban már egyéb országok is bekapcsolódtak a szövegezési munkálatokba, és így abban egyéb régiók nézőpontjai is megjelentek. Egyes cikkei, mint pl. az iszlám jog *kafalah*-ja szerinti gondnokságról, örökbefogadásról szóló 20. cikk és a nagycsalád szerepéről szóló 5. cikk kifejezetten az afrikai és ázsiai régiók aggodalmaira reagált. Az Egyezményben továbbá kimutatható a nemzetközi emberi jogok terén elért fejlődés és az emberi jogok univerzalitásából és oszthatatlanságáról szóló elméletek eredményei. Ezért elmondhatjuk, hogy az nem kulturálisan relativista megközelítésű, hanem általános, univerzális szabályokat állít fel.¹²

Egy évvel az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény létrejötte után, mintegy annak folytatásaként, 1990-ben az ENSZ szervezésében megrendezésre került a Világ Csúcstalálkozó a Gyermekekért. Ez az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény különös céljait kívánta implementálni. Egyes bírálók szerint¹³ azonban politikai szándéka csupán a gyermekek életkörülményeinek javítására irányult, és a találkozó végén elfogadott

¹² Shaheen Sardar ALI – Savitri GOONESEKERE – Emilio García MÉNDEZ – Rebeca RIOS-KOHN: *Protecting the World's Children – Impact of the Convention on the Rights of the Child in Diverse Legal Systems*. Cambridge, Cambridge University Press, 2007. 1–5.

¹³ Ld. VEERMAN i. m. 398–399.

nyilatkozat¹⁴ szövegezésekor attól féltek, hogy az túlságosan politikai ízü lesz, ezért az csupán a gyermek túléléshez való jogával, valamint a kapcsolódó kérdésekkel foglalkozik, és a gyermek egyéb jogaival nem. Így e kritikusok szerint a nyilatkozat végső soron egyfajta visszalépést jelentett az ENSZ Gyermekjogi Egyezményhez képest.

4. A hágai Gyermekvédelmi egyezmény (1996)

A szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, 1996. október 19-én kelt egyezmény (a továbbiakban: Gyermekvédelmi egyezmény) a Hágai Magánjogi Konferencia keretében jött létre. Jelenleg több mint 40 részes állama van.

Ez az egyezmény a preambulumban kifejezetten hivatkozik az ENSZ Gyermekjogi Egyezményre, mint követendő iránymutatásra. Megjelenik továbbá nemcsak a preambulumban, hanem a konkrét cikkeiben is több helyen az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 3. cikkében szereplő azon rendelkezés, amely *a gyermek mindenk felett álló érdekének* figyelembevételét hangsúlyozza. Így pl. a 8. cikknél a gyermek védelme vagy vagyona tekintetében irányadó joghatóság akkor helyezhető át egy másik államhoz, ha ezáltal a gyermek mindenk felett álló érdekének jobb értékelése válik lehetővé. Ugyanígy a Gyermekvédelmi egyezmény által kijelölt alkalmazandó jog akkor mellőzhető, ha az – figyelembe véve a gyermek mindenk felett álló érdekét – nyilvánvalóan ellentétes az adott állam közrendjével (22. cikk). Valamint egy határozat elismerése megtagadható, ha az – figyelembe véve a gyermek mindenk felett álló érdekét – nyilvánvalóan ellentétes az elismerés helye szerinti állam közrendjével (23. cikk). A gyermek mindenk felett álló érdekét az elismert határozat végrehajtása során is figyelembe kell venni (28. cikk). Egy gyermeknek egy másik államban élő nevelőcsaládnál való elhelyezése, vagy intézményi gondozásba vétele esetén ehhez e másik állam központi hatóságainak – figyelembe véve a gyermek mindenk felett álló érdekét – hozzá kell járulnia.

A Családjogi Charta 4.§ d. pontjában található, a gyermek különleges védelemre való jogát illetően a Gyermekvédelmi egyezmény a 11. cikkében nyilatkozik meg. Eszerint, ha a gyermeket vagy vagyonát illető sürgős esetben védelmi intézkedés szükséges, azokat a gyermeket jelenléte, illetve a vagyona fellelhetősége szerinti állam hatóságai soron kívül meghozhatják.

Ami pedig a gyermekek társadalmi védelemhez való jogát illeti (Családjogi Charta 4.§ e. pont), elmondható, hogy az gyakorlatilag megtestesíti az egész Gyermekvédelmi egyezménynek a célját. Erre irányulnak ugyanis az egyezmény által meghatározott joghatósági szabályok, az alkalmazandó jogot illető rendelkezések, a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályok, és a hatóságok együttműködését illető előírások. Mivel azonban az egyezmény nagyon speciális tárgyú,

¹⁴ World Declaration on the Survival, Protection and Development of Children, 30 September 1990.

így abban a Családjogi Charta 4.§ f. és g. pontjának kifejtésére, vagyis az árva és fogyatékos gyermekekre vonatkozóan nem találunk rendelkezéseket.¹⁵

5. Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2010)

Az Európai Unió Alapjogi Chartája lényegében 2000-ben elkészült, az uniós intézmények vezetői 2007-ben írták alá. Az Alapjogi Charta az EU valamennyi tagállamában – az Egyesült Királyság és Lengyelország kivételével – jogi kényszerítő erővel rendelkezik. Ez a Charta, szemben a korábban említett egyezményekkel, nem általában az egyes államokat célozza meg, hanem az EU intézményeit és a tagállamokat annyiban, amennyiben az Unió jogát hajtják végre (ld. Alapjogi Charta 51. cikk (1) bek.).

Az Alapjogi Charta 24. cikke foglalkozik kifejezetten a gyermekek jogaival. Ennek három bekezdésében található jogok megfigyelhetők az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény négy cikkének. Így a gyermekek jólétéhez, a gondozáshoz és a védelemhez való joguk deklarálása párhuzamba állítható az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 36. cikkében található, a gyermekek jóléte és bármilyen kizsákmányolás elleni védelmével. Hasonlóan az, hogy a gyermekek véleményét az őket érintő ügyekben életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe kell venni, megfigyelhető az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 12. cikkének, ami szerint ugyanis a gyermeknek biztosítják a jogot, hogy szabadon kinyilváníthassa véleményét az őt érdeklő kérdésekben, és azt korára, érettségi fokára figyelemmel tekintetbe kell venni. Felbukkan ismét a gyermek mindenek felett álló érdeke, amit az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 3. cikkében fogalmaztak meg először. Találkozunk továbbá a gyermek azon jogával, hogy szüleivel rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, hacsak az az érdekeivel nem ellentétes. Az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 9. cikkében más szavakkal, de lényegében ugyanezt mondja ki.

6. A dél-ázsiai gyermekek jólétének előmozdítására irányuló regionális intézkedésekről szóló egyezmény (2002)

A Dél-Ázsiai Regionális Együtműködési Szövetség (SAARC)¹⁶ 1985-ben jött létre, ez az egyetlen regionális együttműködési szervezet Dél-Ázsiában. Arra irányul, hogy előmozdítsa ebben a térségben a békét és a gazdasági, technológiai, társadalmi, kulturális fejlődést, mindenekelőtt azonban a kereskedelmet. A Szövetség 2002-ben fogadta el a dél-ázsiai gyermekek jólétének előmozdítására irányuló regionális intézkedésekről szóló egyezményt (továbbiakban: SAARC Egyezmény). Ebben megerősítik

¹⁵ A nemzetközi örökbefogadások tekintetében a Hágai Magánjogi Értekezlet külön megalkotott egy másik, speciális egyezményt, a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, Hágában, 1993. május 29. napján kelt Egyezményt.

¹⁶ Angolul: South Asian Association for Regional Cooperation – SAARC, a következő államok a részei: Sri Lanka, Bhután, India, Maldív-szigetek, Nepál, Pakisztán, Banglades, Afganisztán.

a részes államok által az 1989. évi ENSZ Gyermekjogi Egyezmény kapcsán az ENSZ felé tett kötelezettségvállalást, és kimagasló jelentőséget tulajdonítanak a 'gyermek mindenképp felett álló érdeke' elvének. A SAARC Egyezmény célja az, hogy egyesítse a részes államokat az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény végrehajtásában, továbbá hogy együttműködést hozzon létre a dél-ázsiai gyermekek védelme és fejlődése tekintetében, valamint megfelelő regionális intézkedéseket mozdítson elő. (III. cikk)

Maga a SAARC Egyezmény nagyon operatív. Bátorítja a részes államokat, hogy a gyermekek fejlődése és jóléte területén fektessenek különös hangsúlyt a regionális vagy kétoldalú kapcsolatokra, regionális prioritásként kezelve azokat (IV. cikk). Bátorítja a nemzetközi együttműködések létrehozását a részes államok között, a civil szervezetek és a nemzetközi szervezetek bevonását annak érdekében, hogy az államok megkönnyítsék, teljesítsék és védjék a gyermekek jogait és jólétét (VI–VIII. cikk).

7. A gyermekek jogairól és jólétéről szóló afrikai charta (1990)

Hét évvel a Családjogi Charta és egy évvel az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény létrejötte után, az afrikai kontinensen is a gyermekek jogai kerültek előtérbe. Az Afrikai Egység Szervezete (2002 óta Afrikai Unió), amelynek egy kivételével valamennyi afrikai ország a tagja, 1990-ben hozta létre a gyermekek jogairól és jólétéről szóló afrikai chartát (továbbiakban: Afrikai Gyermekjogi Charta).

Ezen Afrikai Gyermekjogi Chartában is találhatunk olyan jogokat, amelyek az ENSZ Gyermekjogi Egyezményben is előfordulnak, mellettük azonban olyanok is szerepelnek, amelyek speciálisan a '80-as évek afrikai politikai helyzetének lenyomatát viselik. Így például megfogalmazzák a káros társadalmi és kulturális gyakorlatokat, így különösen a gyermekházasságok megszüntetését (21. cikk), a gyermekek katonai toborzásának elítélését (22. cikk), a menekült gyermekek védelmét (23. cikk), a családjuktól elszakított gyermekek különleges védelmét és alternatív családi gondozását (25. cikk). Itt mutatkozik meg a keletkezés körülményeinek különbsége. Míg az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye a második világháború borzalmaira reagált, addig jól láthatóan az Afrikai Gyermekjogi Charta a '80-as, '90-es években aktuális, akut problémákra próbált megoldást kínálni.

Sok olyan rendelkezést találhatunk benne, amely ismerős mind a Családjogi Charta, mind pedig az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény szövegéből. Itt is megfogalmazásra kerül a jog, hogy a gyermek véleményét nyilváníthasson az őt érintő dolgokról (4., 7. cikk – ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 12. cikk); az élethez való jog (5. cikk – ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 6. cikk); a szellemi vagy lelki sérült gyermekek különleges védelemhez való joga (13. cikk – ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 23. cikk, Családjogi Charta 4.§ f. pont); a fizikai, lelki, szellemi egészséghez való jog (14. cikk – ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 24. cikk, Családjogi Charta 4.§ d. pont); a gyermek kizsákmányolásának tilalma (15. cikk – ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 32., 34., 35., 36. cikk, Családjogi Charta 4.§ d. pont); a gyermek mindenképp felett álló érdekének figyelembevétele (20. cikk – ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 3. cikk); az árvák, családjuktól elszakított gyermekek különleges védelme, az alternatív családban való gondozás biztosítása (25. cikk – ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 20., 21. cikk, Családjogi Charta 4.§ f. pont).

8. Összegzés

Összehasonlító vizsgálatainkat követően arra a következtetésre juthatunk, miszerint nehéz kimutatni, hogy az említett, 1983 után keletkezett nemzetközi jogi eszközök-re a Családjogi Charta milyen hatással volt. Egyáltalán van-e egyértelmű nyoma valamilyen konkrét hatásnak. A Chartára történő hivatkozásra egyik esetben sem bukkantunk. Az viszont egyértelmű, hogy sok átfedés, párhuzamosság fedezhető fel ezen eszközökben biztosított gyermekjogok között, annak ellenére, hogy azok szerkezete, részes államai, területi hatálya, kötelező ereje meglehetősen különböző. Mégis a Családjogi Charta által a gyermekek tekintetében meghatározott alapvető jogok mindegyikét megtalálhatjuk az említett nemzetközi jogi eszközökben. Néha ezek a jogok közvetlenül jelennek meg, nevesítve, máskor csak közvetett módon, a legszélesebb körben elterjedt multilaterális egyezményre, az ENSZ Gyermekjogi Egyezményére való utalással.

Ez arra enged következtetni, hogy itt olyan lényeges, alapvető jogokról van szó, amelyek – függetlenül háttérüktől – érvényesülni kívánnak. Ily módon természetjogi rendelkezéseknek tarthatjuk azokat, hiszen forrásuk nem egy állam, valamely politikai párt, vagy egy nemzetközi szervezet. Azok egyetemes jellegük miatt léteznek.¹⁷

Figyelemmel arra, hogy ezen jogokon keresztül a család teljesedik ki, amely pedig – szinte közhelyesen szólva – a társadalom alapegysége, így annak boldogsága és jóléte kihat az egész társadalom helyzetére, beleértve a saját magunkét is. Tehát a társadalmunknak az az érdeke, hogy biztosítsa a család, azon belül is a házasság és a gyermekek védelmét. Ennek a jog csupán egyik eszköze a politikai, gazdasági, szociális intézkedések mellett.

Megjegyzendő az is, hogy az utóbbi évtizedekben érzékelhető a világ kiemelt figyelme a gyermekek és a család jogai iránt. Ez a jelenség egyrészt örvendetes, másrészt óvatosságra int. E témák növekvő népszerűsége ugyanis azt a veszélyt rejti magában, hogy azok egy ideig divatosak lesznek, ám a divat változásai miatt egy idő után más téma kerül a figyelem középpontjába és a korábbiak elfelejtődnek. Rajtunk múlik, hogy valóban megőrizzük-e érzékenységünket a gyermekek és a család védelme iránt.

---

¹⁷ Ugyanerre a természetjogi alapra jutott Robert John Araujo, mikor összevetette az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Egyezségokmányát, valamint a Családjogi Chartát. Ld. Robert John ARAUJO: *Natural Law and the Rights of the Family. International Jurisprudence of the Family*, 2010/1. 197–222.